

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол засідання кафедри
дошкільної освіти « ____ »
_____ 2026 року № ____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗА ОСВІТНІМ
НАПРЯМОМ «МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ»**

ОКПП 1.2.11

Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»
спеціальність 012 Дошкільна освіта
факультет психолого-педагогічний

2025-2026 рік

Робоча програма «Методика формування компетентностей за освітнім напрямком «Мовленнєво-комунікативний розвиток дитини» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП «Дошкільна освіта»
Спеціальність А2 Дошкільна освіта

Розробник: Крутій К. Л., професор кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету, доктор педагогічних наук, професор.

_____, 20__рік
_____, 20__рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Змістових модулів – 4	Спеціальність А 2 Дошкільна освіта Освітня програма: «Дошкільна освіта»	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання – створення проєкту		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 120		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: <i>аудиторних – самостійної роботи студента –</i>	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	10 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	104 год.
Вид контролю: іспит			

ПРИМІТКА:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи % становить:
для денної форми навчання – 42,7% / 57,3%;
для заочної форми навчання – 15,2% / 84,8%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета дисципліни: ознайомити здобувачів із теоретико-методологічними засадами мовленнєво-комунікативного розвитку дітей; розвинути навички аналізу мовлення дитини з позиції норм і відхилень; сформувати практичні вміння реалізовувати методики мовленнєво-комунікативного розвитку; розвивати рефлексивні вміння щодо проєктування індивідуальної траєкторії мовленнєво-комунікативного розвитку дитини.

2.2. Завдання дисципліни:

Ознайомити здобувачів із теоретико-методологічними засадами мовленнєво-комунікативного розвитку дітей;

Розвинути навички аналізу мовлення дитини з позиції норм і відхилень;

Сформувати практичні вміння реалізовувати методики мовленнєво-комунікативного розвитку;

Розвивати рефлексивні вміння щодо проєктування індивідуальної траєкторії мовленнєво-комунікативного розвитку дитини.

2.3. Компетентності (за освітньо-професійною програмою)

2.3.1. Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти у сфері мовленнєво-комунікативного розвитку дітей раннього та дошкільного віку шляхом проєктування, реалізації та оцінювання методик формування мовленнєвих і комунікативних компетентностей дитини відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти, з урахуванням вікових, індивідуальних та соціокультурних особливостей дітей.

2.3.2. Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу педагогічних явищ у сфері мовленнєвого розвитку дитини.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях освітнього процесу ЗДО.

ЗК3. Здатність до міжособистісної взаємодії, педагогічного спілкування та професійної комунікації.

ЗК4. Здатність працювати в команді (взаємодія з асистентами вихователя, логопедами, психологами, батьками).

ЗК5. Здатність до відповідального та етичного здійснення професійної діяльності, дотримання принципів дитиноцентризму й педагогічної доброчесності.

ЗК6. Здатність до безперервного професійного розвитку, самоосвіти та рефлексії власної педагогічної діяльності.

2.3.3. Фахові компетентності (ФК)

ФК1. Здатність розуміти закономірності мовленнєвого та комунікативного розвитку дітей раннього й дошкільного віку.

ФК2. Здатність добирати, адаптувати та застосовувати методи, прийоми й засоби формування мовленнєво-комунікативних компетентностей дитини відповідно до Базового компонента дошкільної освіти.

ФК3. Здатність проєктувати освітні ситуації, ігрові та комунікативні практики, спрямовані на розвиток усного мовлення, діалогічної та монологічної компетентностей дитини.

ФК4. Здатність здійснювати педагогічне спостереження, оцінювання та педагогічну діагностику мовленнєвого розвитку дітей без використання клінічних або медичних інструментів.

ФК5. Здатність організовувати мовленнєво-комунікативне середовище ЗДО (предметно-ігрове, мовленнєве, соціальне).

ФК6. Здатність взаємодіяти з батьками (законними представниками) щодо підтримки мовленнєвого розвитку дитини.

ФК7. Здатність реалізовувати інклюзивний підхід у мовленнєво-комунікативному розвитку дітей.

2.4. Програмні результати навчання (за освітньо-професійною програмою):

Результати навчання (РН)

Після опанування дисципліни здобувач(ка) освіти повинен(на) уміти / демонструвати:

РН1. Пояснювати сутність мовленнєво-комунікативної компетентності дитини відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти.

РН2. Аналізувати вікові та індивідуальні особливості мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

РН3. Добирати та обґрунтовувати методи і прийоми формування мовлення й комунікації дітей у різних видах діяльності (гра, спілкування, пізнавальна діяльність).

РН4. Проєктувати фрагменти занять, освітні ситуації та ігрові вправи з мовленнєво-комунікативного розвитку дітей.

РН5. Створювати мовленнєво збагачене, безпечне та інклюзивне освітнє середовище в ЗДО.

РН6. Здійснювати педагогічне спостереження та аналіз мовленнєвих проявів дітей з метою підтримки їхнього розвитку.

РН7. Організовувати партнерську взаємодію з батьками щодо розвитку мовлення дитини.

РН8. Оцінювати власну педагогічну діяльність, виявляти професійні утруднення та шляхи їх подолання.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Тема 1. Сучасні уявлення про мовлення як психолінгвістичний феномен

Психолінгвістика: стикування психології й лінгвістики (механізми мовлення + мовні одиниці). Мовлення як діяльність: мета, мотив, засоби, продукт, контроль/самокорекція.

Рівні мовленнєвої організації: фонетико-фонологічний, лексико-семантичний, граматичний, прагматичний, дискурсивний.

“Мова” і “мовлення”: від системи до процесу. Мова як система знаків і правил; мовлення як процес використання мови в ситуації. Комунікація: адресант–адресат–канал–контекст–мета.

Практична педагогічна проєкція: чому «знати слова» ≠ «вміти спілкуватися».

Сучасні моделі породження й сприймання мовлення. Породження: інтенція → план висловлювання → лексичний добір → граматичне оформлення → фонологічне кодування → артикуляція → самоконтроль (і самовиправлення). Сприймання: акустичний сигнал → фонетичне розрізнення → слово → смисл → інференції (домислювання) → розуміння наміру мовця.

Сучасний погляд: мовлення як “спільна дія” у взаємодії (дорослий і дитина координують наміри, темп, увагу, правила діалогу).

Нейро- та соціокогнітивні основи мовлення. Мовлення спирається на сприймання, пам'ять, увагу, моторне програмування, емоційно-мотиваційний компонент. Роль соціальної

взаємодії: спільна увага, наслідування, «діалогічні петлі» (дорослий підхоплює й розширює висловлювання дитини).

Чутливі періоди й “соціальне підсилення” мовленнєвого навчання (важливість живої взаємодії). Розвиток мовлення дитини від раннього до старшого дошкільного віку: психолінгвістична логіка.

Домовленнєві передумови: спільна увага, наслідування, жест, розуміння зверненої мови, артикуляційна моторика, мовленнєве дихання.

Траєкторія: розуміння випереджає говоріння; від ситуативного слова до фрази; від “телеграфного” мовлення до граматично оформленого; від діалогу до зв’язного монологу/нарративу. *Прагматика:* запит, прохання, відмова, пояснення, домовляння, регуляція поведінки через мовлення.

Ознаки якісного мовленнєвого середовища: багатий лексикон у взаємодії, діалоги, читання з обговоренням, рольова гра, мовленнєві правила групи, підтримка ініціативи дитини.

Принципи: системність, природність, доступність, комунікативність, індивідуалізація, позитивне підкріплення мовленнєвої активності. *Мікроінструменти:* “пауза очікування”, відкриті запитання, перефраз/уточнення, моделювання фрази, нарративні “місточки”.

Тема 2. Методологічні засади формування мовленнєво-комунікативної компетентності в дітей раннього та дошкільного віку (за державним стандартом дошкільної освіти)

Методологічні засади відповідають на запитання: що формуємо (складники компетентності), навіщо (результати стандарту), як (підходи/принципи/методи), у яких умовах (середовище, взаємодія, ресурси), як перевіряємо прогрес (моніторинг).

Методика формування мовленнєво-комунікативної компетентності спирається на: державний стандарт дошкільної освіти (очікувані прояви компетентності); вікову психологію та психолінгвістику (закономірності засвоєння); педагогічні технології (гра, читання, проєкти, рутини, мовні практики); інклюзивні підходи (доступність, варіативність, підтримка дітей з ООП).

Мовленнєва компетентність: структура і логіка формування. За державним стандартом дошкільної освіти *мовленнєва компетентність охоплює:* фонетичний складник (звукотворення, орфоепічні норми, мовленнєве дихання, інтонація), лексичний (слово, значення, тематичні групи, точність добору), граматичний (словозміна/формотворення/словотворення, узгодження), діалогічний (ініціювання/підтримання розмови, репліки, етикет), монологічний (зв’язні розповіді, переказ, творчі висловлювання).

Важливе методичне правило: не “вчимо складники окремо”, а організуємо діяльність, у якій вони природно працюють разом (гра, побутові рутини, читання, дослідження, спілкування).

Компетентнісний підхід: орієнтація на результат як здатність діяти мовленням у реальних ситуаціях (просити, пояснювати, домовлятися, розповідати, аргументувати).

Комунікативно-діяльнісний підхід: «мовлення народжується в потребі» → плануємо мовленнєві ситуації (діалог, роль, проблема, вибір, домовленість).

Дитиноцентрований і культурно-мовний підходи: від інтересів дитини, але в полі культури: фольклор, дитяча література, мовленнєвий етикет, українськомовне середовище. (

Інтегрований підхід: мовлення як «інструмент» інших напрямів (пізнання, соціум, мистецтво, гра): лексикон і граматику зростає у змістовній діяльності.

Інклюзивний підхід/універсальний дизайн: забезпечити різні канали сприймання й відповіді: слова + жест + зображення + предметна дія; підтримка альтернативної/додаткової

комунікації за потреби.

Принципи формування мовленнєво-комунікативної компетентності (методичні «маяки»):

Системність і поступовість: від розуміння → до наслідування → до самостійного продукування (з ускладненням).

Ситуативність і функціональність: мовлення завжди має мету (попросити, пояснити, узгодити, розповісти).

Діалогічність: дорослий не «опитує», а підтримує розмову (уточнює, розширює, перефразує, моделює).

Опора на гру як провідну діяльність дошкільника: роль, правила, сюжет – природні «двигуни» мовлення.

Мовленнєве збагачення в рутині (одягання, їжа, прогулянка): щоденна повторюваність = найкраща «лабораторія» лексики й граматики.

Партнерство з сім'єю: узгоджені мовні практики вдома/в ЗДО підсилюють ефект.

Вікова адекватність і варіативність: один результат – кілька шляхів (особливо для дітей з ООП).

Мовленнєво насичене середовище та його компоненти: «місця для розмови» (осередок читання, рольова зона, міні-театр, сенсорні/дослідницькі станції); предмети-«провокатори діалогу» (серії картинок, сюжетні набори, реальні предмети, ляльки-персонажі); регулярні мовні практики: ранкове коло, «новина дня», «слово тижня», «запитай друга», «мікро-історії».

Доказова практика прикладом: діалогічне читання (коли дорослий ставить відкриті запитання, заохочує дитину говорити й розширює висловлювання) оцінюється як ефективна інтервенція для розвитку мовлення у дошкільників. Читання – не «прослуховування тексту», а розмова довкола тексту.

Тема 3. Вікові особливості мовлення дітей від народження до 3 років. Розвиток розуміння мови, лепет, перші слова дітей від 3 місяців до 3 років

Мовлення 0–3: що є «нормою варіативності» і чому темп різний. *Домовленнєвий розвиток як фундамент мовлення:* погляд–емоція–жест–звук–слово.

Роль дорослого: чутливе реагування, спільна увага, мовленнєво насичені рутини.

3–12 місяців: домовленнєві віхи: 3–6 міс. – комунікація: усмішка, вокалізації у відповідь, «діалог» звуками. Сприймання: орієнтація на голос, заспокоєння від мовлення дорослого.

6–9 міс. – лепет (звукові ланцюжки), наслідування інтонації. Зародження «чергування» у взаємодії, реакція на ім'я.

9–12 міс. – намірена комунікація: жести (показ, подання), перші «комунікативні наміри». Соціальна взаємодія підсилює фонетичне/мовне навчання.

12–24 місяці: перші слова → перші фрази. 12–18 міс. – поява перших слів, перевага «функціональних» слів (люди, предмети, дії). Розуміння випереджає говоріння: прості інструкції в контексті рутини.

18–24 міс. – активний лексикон зростає, з'являються двослівні поєднання. Якість і кількість мовлення дорослого (пояснення, різноманітність, «розширення» висловлювань дитини) пов'язані з ростом лексики.

Педагогічні прийоми (короткий «інструментарій»): self-talk / parallel talk (озвучення власних і дитячих дій); expansions (дитина: «м'яч» → дорослий: «Так, це м'яч. Котимо м'яч!»); вибір із 2 варіантів; рутинні «мовленнєві сценарії» (імо/одягаємось/умиваємось).

24–36 місяців: фразове мовлення, зрозумілість, «маршрут допомоги». 24–36 міс. – розгортання фрази, питання, прості розповіді «що було». Зростання зрозумілості мовлення, опрацювання складової структури слів (спрощення/перестановки як перехідні явища).

«Червоні прапорці» (педагогічні орієнтири, не діагноз): відсутність лепету/жестової комунікації/вказівного жесту у віці, коли вона очікувана; немає слів/фраз у віці, коли це типово; регрес (втрата вже набутих навичок); відсутність спільної уваги/відгуку на мовлення дорослого.

Алгоритм дій педагога (ЗДО): коротке систематичне спостереження (рутина + гра) і фіксація прикладів; індивідуальна педагогічна підтримка (мовленнєві рутини, ігри, книги); партнерство з родиною: 2–3 простих практики вдома; за потреби – скерування до фахівців (логопед/сурдолог/психолог) через узгоджені процедури.

Інструменти оцінювання розвитку: MB-CDI (батьківські опитувальники щодо розуміння/продукування слів, жестів, граматики; 8–37 міс. у різних формах).

Вбудована міні-методика: “як підтримувати мовлення” – чутливе реагування + спільна увага = базова умова раннього навчання. Мовленнєво збагачене середовище та індивідуальна відповідність віку/контексту – принцип DAP. Діалогічне читання (питання, підказки, “розмова навколо книги”) має доказову підтримку для усного мовлення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДОШКІЛЬНИКІВ

Тема 4. Методика та технології роботи над лексиконом дитини раннього та дошкільного віку

Поняття «лексикон», лексична робота».

Лексикон дитини – це не «запас слів», а динамічна система мовних одиниць, якими дитина: розуміє мовлення інших; користується у власному мовленні; поєднує слова у словосполучення й речення; відображає досвід, емоції, наміри.

Лексикон ≠ лексикон у зошиті, лексикон = інструмент комунікації та мислення.

Лексична робота – це цілеспрямована, системна діяльність педагога, спрямована на: збагачення лексикону; уточнення значень слів; активізацію лексики; формування вміння доречно використовувати слова в мовленні. Лексична робота не обмежується заняттями з мовлення, вона триває впродовж усього дня – у грі, побуті, спостереженнях, прогулянках.

Пасивний і активний лексикон: закономірність випередження. Пасивний лексикон (рецептивний): слова, які дитина розуміє, але ще не вживає самостійно. Активний лексикон (експресивний): слова, які дитина використовує у власному мовленні.

Закономірність мовленнєвого розвитку: пасивний лексикон завжди випереджає активний.

«Знати слово» = розуміти значення + впізнавати у мовленні + доречно вживати + поєднувати з іншими словами (словосполучення/речення).

Алгоритм роботи з лексикою: добір цільових слів → 2) семантизація → 3) вправлення → 4) перенесення/закріплення.

Добір цільових (тематичний лексикон) слів. Критерії добору (для планування занять/тижневої теми): комунікативна цінність (слова для потреб, почуттів, соціальної взаємодії); частотність у реальному житті дитини; доступність досвіду (можна показати/прожити); образність/дієвість (слова легко «прикріпити» до дії чи предмета); потенціал поєднання (утворюють словосполучення/моделі речень).

Прийоми збагачення лексикону (репліки педагога): показ і дія: “Це лійка. Поливаємо квіти”; коротке тлумачення: “Крихкий – легко ламається”; порівняння: “Шорсткий – не гладкий”; синонімія/антонімія: “сміливий – відважний; навпаки – боязкий”; категоризація: “яблуко, груша, слива – фрукти”.

Типові методичні помилки у лексичній роботі.

Орієнтація лише на кількість слів. Суть помилки: накопичення лексики без роботи над значенням і вживанням. Наслідки: слова залишаються у пасивному лексикону. Методично правильно: працювати з кожним словом за алгоритмом (семантизація – вправляння – перенесення).

Формальне пояснення значень слів. Суть помилки: лексичні або абстрактні тлумачення без опори на досвід дитини. Наслідки: нерозуміння або механічне заучування. Методично правильно: пояснювати через дію, порівняння, наочність.

Передчасна вимога активного вживання слова. Суть помилки: вимога повторити слово без достатнього етапу пасивного засвоєння. Наслідки: мовленнєва напруга, відмова від мовлення. Методично правильно: дозволяти слову «дозріти» у пасивному лексикону.

Ігнорування вікових можливостей дітей. Суть помилки: однакові прийоми для різного віку. Наслідки: зниження ефективності лексичної роботи. Методично правильно: добирати технології відповідно до дошкільного віку.

Епізодичність лексичної роботи. Суть помилки: робота зі лексикою лише на заняттях. Наслідки: відсутність перенесення у спонтанне мовлення. Методично правильно: системна лексична робота упродовж дня.

Технології роботи над лексиною дитини українських та закордонних авторів.

1. *Ситуативно-діяльнісна технологія мовленнєвого розвитку (А. Богуш, Україна).* Мета: формування активного лексикону через безпосередню діяльність дитини та мовленнєвий супровід дій. Алгоритм реалізації: створення реальної або ігрової ситуації; демонстрація дії; мовленнєвий коментар педагога; залучення дитини до повторення; самостійне використання слова в ситуації.

2. *Технологія цілеспрямованого збагачення лексики (К. Крутій, Україна).* Мета: системне формування тематичного лексикону та переведення слів з пасивного в активний лексикон. Алгоритм реалізації: добір цільових слів відповідно до теми; семантизація (пояснення значення); вправляння у словосполученнях і реченнях; перенесення у повсякденне мовлення; закріплення у різних видах діяльності.

3. *Інтегрована мовленнєво-комунікативна технологія (Л. Калмикова, Україна).* Мета: формування лексики у взаємозв'язку з мисленням, емоціями та комунікативними намірами дитини. Алгоритм реалізації: створення комунікативної ситуації; актуалізація досвіду дитини; введення нових слів; уточнення та узагальнення значень; використання у діалозі.

4. *Монтесорі-технологія сенсорного та мовленнєвого розвитку (М. Монтесорі, Італія).* Мета: збагачення лексики через сенсорний досвід і точне називання властивостей предметів. Алгоритм реалізації: сенсорне обстеження предмета; точне називання властивості; повторення через дію; самостійний вибір і використання слова дитиною.

5. *Технологія діалогічного читання (G. Whitehurst, США).* Мета: активізація лексики через спільне читання та обговорення тексту. Алгоритм реалізації: читання короткого фрагмента; пояснення нових слів; запитання до дитини; повторення слова у відповіді; використання слова у новій ситуації.

6. *STREAM-орієнтована технологія мовленнєвого розвитку (К. Крутій, Україна).* Мета: формування лексики через розповідь, сюжет і власний досвід дитини. Алгоритм реалізації: лексика формується через дослідження, експерименти, проєктну діяльність; створення або вибір сюжету; введення ключових (тематичних) слів; побудова розповіді; уточнення лексики; самостійне мовлення дитини.

7. *Технологія мовленнєвого супроводу гри (К. Крутій, Україна).* Мета: збагачення лексики в процесі сюжетно-рольової гри. Алгоритм реалізації: спільне входження у гру; введення нових слів через роль; підтримка діалогу; поступове зменшення допомоги; самостійне мовлення дітей.

8. *Технологія категоризації та концептуалізації лексики (E. Clark, США).* Мета: формування системи понять і узагальнених значень слів. Алгоритм реалізації: добір об'єктів;

порівняння; виокремлення спільної ознаки; введення узагальнювального слова; закріплення у мовленні.

Тема 5. Методика та технології роботи над граматичною правильністю мовлення дітей дошкільного віку

Грамматична правильність мовлення – дотримання норм граматичної системи мови, що охоплює морфологію, синтаксис, словотворення, узгодження та управління словами у реченні. Це один із ключових компонентів мовленнєвої компетентності дошкільника, без якого неможливе повноцінне усне та письмове спілкування. Формування граматично правильного мовлення є важливим етапом підготовки до школи та подальшого успішного навчання.

У дошкільному віці граматична правильність мовлення розвивається поступово: дітей навчати слід так, щоб вони усвідомлювали граматичні зв'язки через практику й мовленнєве середовище

Поняття граматичної правильності мовлення дитини дошкільного віку. Грамматична правильність мовлення – здатність дитини згідно з граматичними нормами будувати словосполучення, речення та текстові одиниці рідної мови, правильно використовуючи граматичні форми й зв'язки.

Компоненти граматичної правильності охоплюють: морфологічну правильність (вимова і форма слів), синтаксичну правильність (побудова речень), правильність узгодження та управління в мовленні, словотворчі навички й творення форм слова.

Особливості засвоєння граматичної правильності мовлення в дошкільному віці. Діти здобувають граматичні форми не миттєво, а завдяки багаторазовому мовленнєвому досвіду із дорослими й однолітками у природних ситуаціях спілкування.

Завдання педагога: створити мовленнєве середовище з багатим граматичним вхідним матеріалом; стимулювати дітей до адекватного використання граматичних форм у мовленні; планувати роботу над граматиною системно та поступово, із урахуванням віку.

Принципи роботи з формування граматичної правильності мовлення у дошкільниками. Принцип поступовості й поетапності: від простого до складнішого (спочатку форми однини, потім множини, відмінки, узгодження). Принцип мовленнєвої активності: через комунікативні завдання та ігри. Принцип багатоканального засвоєння: мовленнєва практика + гра + наочність + слухання.

Методичні прийоми роботи над граматичною правильністю мовлення: граматичні вправи в ігровій формі – вправи на узгодження прикметників із іменниками, дієвідмінювання, побудову речень; мовленнєві ситуації/рольові ігри – центральний компонент для природного вживання граматичних форм; таргетовані граматичні завдання – опис зображень, перетворення речень, еліцитовані вправи для стимулювання правильних форм; ігри на розпізнавання та виправлення помилок – педагог надає неправильні конструкції, діти пропонують виправлення; цілеспрямовані бесіди з моделями речень – педагог повторює граматичні моделі в контексті; діти наслідують.

Типові граматичні помилки дошкільників: неправильне узгодження прикметників із іменниками; неправильне відмінювання числівників; пропуски службових слів у реченні; неправильний порядок слів у синтаксисі; формування неприродних конструкцій – усе це потребує цілеспрямованої роботи з граматичними формами.

Технології формування граматичної правильності мовлення в дітей дошкільного віку українських та закордонних авторів

Ситуативно-діяльнісна технологія формування граматичної правильності. Мета: формування граматично правильного мовлення через природні ситуації спілкування та

діяльності дитини. Алгоритм реалізації: визначити цільові граматичні форми для вікової групи (множина, узгодження, просте речення); організувати ситуацію, що передбачає активне мовлення (гра, сюжетна дія, побутова ситуація); ввести цільові граматичні конструкції у власному мовленні педагога; стимулювати дитину до спонтанного вживання цільових форм; закріпити правильні форми через повторення, коментування, підказки.

Цілеспрямоване формування граматичних умінь. Мета: системне засвоєння граматичних форм і конструкцій через вправи та структуровані завдання. Алгоритм реалізації: визначити граматичні цілі заняття; підготувати завдання з чіткими моделями речень; демонструвати правильні форми в контексті; практикувати повторення і трансформацію речень дитиною; перевіряти самостійне застосування форм у мовленні.

Ігрова технологія формування граматичної правильності. Мета: збагачення граматичного мовлення через рольові та сюжетно-ігрові дії. Алгоритм реалізації: вибрати сюжет гри, який передбачає активне мовлення; підготувати цільові граматичні конструкції для включення в гру; організувати гру, демонструючи правильні форми; корегувати дитяче мовлення під час гри, пропонуючи альтернативні конструкції.

Мовленнєве моделювання / повторювані граматичні зразки (M. Fey, L. Gleitman). Мета: стимулювати засвоєння граматичних конструкцій через багаторазове прослуховування та повторення правильних зразків. Алгоритм реалізації: обрати цільові граматичні форми; ввести форми в мовлення педагога у різних контекстах; стимулювати повторення дитиною через опис дій, коментарі, переказ; варіювати контекст, щоб дитина бачила застосування конструкцій у різних ситуаціях; поступово зменшувати підказки та стимулювати спонтанне вживання.

Еліцитована граматична продукція (Elicited Production). Мета: стимулювати дитину самостійно продукувати граматично правильні форми через цілеспрямовані завдання. Алгоритм реалізації: підготувати завдання з картинками, серіями зображень або неповними реченнями; презентувати дитині стимул (зображення, опис дії): запропонувати дитині завершити речення або описати ситуацію; коригувати мовлення, підказуючи правильні форми; поступово збільшувати складність конструкцій і кількість цільових форм.

Наративна технологія (J. Bruner). Мета: формування граматично правильного мовлення через створення власних розповідей, переказів, історій. Алгоритм реалізації: надати дитині сюжетну основу або картинку; мотивувати дитину скласти розповідь, використовуючи цільові граматичні конструкції; моделювати власне мовлення дорослого як приклад правильного вживання форм; допомагати дитині у використанні правильних узгоджень та синтаксичних структур; поступово збільшувати обсяг та складність наративу.

Тема 6. Методика та технології роботи формування зв'язного мовлення в дошкільників

Зв'язне мовлення – усвідомлене побудоване висловлення, що передає думку послідовно, логічно й граматично адекватно. У дошкільному віці розвиток зв'язного мовлення є ключовою ланкою мовленнєво-комунікативної компетентності, оскільки саме він забезпечує здатність дитини: виражати думки повно й послідовно; будувати діалогічні й монологічні висловлювання; зв'язувати мовленнєві одиниці в цілісний текст; взаємодіяти в різних соціальних ситуаціях.

Поняття «*зв'язне мовлення дитини дошкільного віку*». Зв'язне мовлення – це мовленнєве явище, що характеризується: наявністю логічної побудови; смисловою цілісністю; послідовним висловленням думки; адекватним використанням мовних засобів для вираження змісту.

Зв'язне мовлення охоплює діалогічну та монологічну форми. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості, що визначають зміст та характер способу їх формування. Лінгвісти протиставляють діалог і монолог на основі їх різної комунікативної, лінгвістичної та психологічної природи. Вчені акцентують увагу на взаємозв'язку діалогу та монологу, зазначаючи, що репліка мінімалістична, а монолог – це репліка діалогу. Характеристики діалогу та монологу необхідні для розуміння розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку. *Послідовні етапи формування у дітей старшого дошкільного віку вміння складати розповідь-роздум:* діалогічний етап створює ситуації сумнівів, зіткнення різних позицій, діалоги формуються з репліками-судженнями, репліками-обґрунтуваннями, репліками-твердженнями, діалогами-роздумами.

Основні напрями розвитку зв'язного мовлення в дошкільному віці. У дошкільній лінгводидактиці розвиток зв'язного мовлення здійснюється шляхом: пояснення структури висловлення (вступ, основна частина, висновок); комунікативні ситуації мовленнєвої діяльності; ігрові та діяльнісні моделі для побудови діалогів і монологів; розповіді за картинкою, казкою, серією сюжетних зображень; перекази та створення власних історій.

Обидві форми зв'язного мовлення тісно переплітаються: діалог стимулює активізацію мовленнєвих одиниць, а монолог – розвиток мовленнєвої автономії дитини.

Принципи організації роботи над зв'язним мовленням. Системність і поступовість: робота ведеться від простого до складного (від коротких фраз до розгорнутих історій). Комунікативна спрямованість: створення живих ситуацій спілкування. Опора на досвід дітей: використання життєвих тем, ігрових сюжетів, мистецьких об'єктів. Рефлексія та мовленнєвий аналіз: діти вчаться оцінювати свої висловлювання щодо змісту й логіки. Індивідуальний підхід: урахування розвитку мовленнєвих умінь кожної дитини.

Технології розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

1. Ситуативно-діяльнісна технологія розвитку зв'язного мовлення. Мета: Формування зв'язного діалогічного й початкового монологічного мовлення в процесі значущої для дитини діяльності та реального спілкування. Алгоритм реалізації: створення або використання природної життєвої ситуації (гра, праця, спостереження); мовленнєвий супровід дій дорослим (зразок зв'язного висловлювання); спонукання дитини до відповіді, пояснення, коментаря власних дій; розширення дитячого висловлювання через уточнювальні запитання; закріплення мовленнєвих структур у повторюваних ситуаціях.

Технологія формування монологічного мовлення з опорою на моделі. Мета: навчити дітей будувати логічно послідовне монологічне висловлювання (опис, розповідь) із дотриманням структури. Алгоритм реалізації: ознайомлення дитини зі зразком розповіді; представлення візуальної моделі (схема, піктограми, символи); спільне складання висловлювання за моделлю; самостійне відтворення розповіді з опорою на модель; поступове зняття візуальної опори.

Наративна технологія розвитку зв'язного мовлення. Мета: формування вміння будувати розгорнуті розповіді з часовою та причинно-наслідковою послідовністю. Алгоритм реалізації: створення мотивації до розповіді (історія, подія, ілюстрація); аналіз змісту: хто? де? що сталося? побудова розповіді разом із дорослим; самостійна розповідь дитини; обговорення та доповнення висловлювання.

Комунікативно-ігрова технологія розвитку зв'язного мовлення. Мета: розвиток зв'язного мовлення через ігрову взаємодію, рольове спілкування та мовленнєві імпровізації. Алгоритм реалізації: вибір ігрової ролі та ситуації; озвучення ролей дорослим (мовленнєвий зразок); самостійне мовлення дітей у межах ролей; розгортання ігрового діалогу та монологів; підсумкове обговорення подій гри.

Технологія переказу та творчої трансформації тексту. Мета: формування вміння відтворювати та змінювати зв'язний текст, зберігаючи логіку і структуру. Алгоритм реалізації: слухання художнього тексту; обговорення змісту; переказ з

опорою на ілюстрації; творче доповнення або зміна сюжету; самостійне складання нової історії.

Технологія мовленнєвого планування висловлювання. Мета: навчити дитину планувати зміст і послідовність власного висловлювання. Алгоритм реалізації: формулювання теми висловлювання; визначення основних частин (початок – основна частина – завершення); усне проговорювання плану; реалізація плану в мовленні; самооцінка висловлювання.

Робота над зв'язним мовленням – це системна організація мовленнєвої діяльності дитини, де слово, речення й текст функціонують як засіб спілкування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 7. Методи та етапи діагностики мовлення дітей раннього та дошкільного віку

Важливість діагностики мовлення. *Діагностика мовлення* – це системне оцінювання всіх компонентів мовленнєвого розвитку дитини з метою виявлення рівня формування мовних і мовленнєвих навичок, визначення особливостей і можливих відхилень. Для дітей раннього і дошкільного віку така діагностика є особливо важливою, оскільки: мовлення розвивається швидко й динамічно; своєчасне виявлення відхилень дозволяє запобігти труднощам у спілкуванні й навчанні; дає підстави для корекційної і підтримуючої роботи педагогів і фахівців.

Діагностика охоплює різні аспекти: фонетично-фонематичний розвиток, лексичний рівень, граматичну правильність, звукову культуру і зв'язне мовлення.

Основні цілі і завдання діагностики мовлення. *Метою діагностики мовлення є:* визначення рівня мовленнєвих умінь дитини; виявлення сильних і слабких елементів мовних компетенцій; встановлення відповідності мовлення віковим нормам; планування подальшої педагогічної або корекційної роботи.

Завдання оцінювання: звуковимову та фонематичного слуху; лексики й активності лексики; граматичної правильності мовлення; діалогічної та монологічної компетентності.

Етапи діагностики мовлення дітей. Скринінгове обстеження: швидка оцінка мовленнєвого розвитку дітей для виявлення груп ризику (можливі затримки, ризику дисфоній, порушень артикуляції, труднощів у мовленні). Формальна діагностика: використання стандартизованих інструментів (тестів, шкал), які дозволяють кількісно оцінити окремі компоненти мовлення (лексика, фонетика, граматики, зв'язне мовлення). Неформальна діагностика: спостереження, аналіз мовленнєвих зразків у природних ситуаціях, мовленнєві проби.

Індивідуальне оцінювання: поглиблене вивчення мовленнєвих умінь дитини на підставі результатів скринінгу й тестування. Інтерпретація результатів і планування: узагальнення даних, визначення рекомендацій для батьків і педагогів щодо розвитку мовлення.

Ключові методи діагностики мовлення. Методи діагностичного вивчення мовлення дитини охоплюють: спостереження, бесіда і мовленнєві проби активного лексики, здібності до побудови фраз і речень, логіки висловлення; стандартизовані тести й шкали; методики артикуляційного аналізу; якісний аналіз мовленнєвих зразків; аналіз усних висловлень дитини з погляду логіки, послідовності, адекватності відповіді та побудови монологу чи діалогу.

Принципи діагностики мовлення. Педагогічна діагностика мовлення повинна ґрунтуватися на принципах: комплексності – оцінювання всіх компонентів мовленнєвої системи; системності – поєднання спостережень, формальних і неформальних методів; вікової адекватності – врахування закономірностей мовленнєвого розвитку в різних вікових періодах; діяльнісного підходу – аналіз мовлення дитини не лише як набору одиниць, а як засобу комунікації.

Діагностичний інструментарій мовленнєвих компонентів: діагностика стану звукової культури мовлення; діагностика лексики; діагностика граматичної правильності мовлення; діагностика діалогічного мовлення.

Тема 8. Співпраця вихователя закладу дошкільної освіти з фахівцями: логопед, спеціальний педагог, психолог

Підходи до взаємодії вихователя, логопеда, спеціальний педагога та психолога у навчанні мови й розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Мультидисциплінарний підхід передбачає паралельну, але відносно автономну роботу різних фахівців із дитиною. Вихователь, логопед, спеціальний педагог і психолог проводять власні спостереження та діагностичні процедури, кожен – у межах своєї професійної компетентності. Результати цієї роботи обговорюються на консилиумах або педагогічних нарадах, де узагальнюється інформація про стан мовлення, пізнавального та емоційного розвитку дитини.

Вихователь здебільшого виконує роль джерела первинної інформації: він фіксує мовленнєву активність дитини в повсякденному житті групи, помічає труднощі в діалозі чи монолозі, ініціює звернення до фахівців. Перевагою підходу є чіткість розподілу функцій і відсутність «розмиття» професійної відповідальності. Водночас недоліком може бути фрагментарність бачення дитини, коли мовленнєві труднощі аналізуються без достатнього врахування психологічних чи соціальних чинників.

Мультидисциплінарний підхід доцільний на етапі первинного обстеження або за умов обмежених ресурсів закладу дошкільної освіти.

Інтердисциплінарний підхід ґрунтується на тісній професійній взаємодії фахівців, спільному аналізі мовленнєвого розвитку дитини та узгодженні педагогічних і корекційних дій. У цьому випадку логопед, психолог і спеціальний педагог не лише обмінюються результатами діагностики, а й спільно планують освітній і корекційно-розвивальний процес.

Вихователь є активним учасником команди: він адаптує освітні ситуації відповідно до рекомендацій фахівців, цілеспрямовано стимулює мовлення дитини у щоденній діяльності, закріплює результати логопедичної чи корекційної роботи. Наприклад, після обговорення з логопедом вихователь змінює мовленнєві інструкції, добирає спеціальні мовленнєві ігри, посилює роботу над діалогом або розповіддю.

Підхід забезпечує цілісне бачення мовленнєвого розвитку дитини, знижує ризик суперечливих рекомендацій і є найбільш поширеним у сучасних закладах дошкільної освіти, особливо в роботі з дітьми середнього та старшого дошкільного віку.

Трансдисциплінарний (інтегративний) підхід є найвищим рівнем професійної інтеграції й передбачає спільну відповідальність усіх фахівців за результати мовленнєвого розвитку дитини. У межах цього підходу межі між професійними ролями є гнучкими: фахівці навчаються використовувати елементи методик один одного, діють за єдиною узгодженою програмою підтримки дитини.

Вихователь, логопед, психолог і спеціальний педагог спільно проводять спостереження, обговорюють мовленнєві прояви дитини в реальних життєвих ситуаціях, формують єдині рекомендації для родини. Наприклад, логопед може консультувати

вихователя щодо мовленнєвих стратегій у повсякденному спілкуванні, а психолог – допомагати адаптувати мовленнєві завдання до емоційного стану дитини.

Підхід особливо актуальний у роботі з дітьми з комплексними порушеннями мовлення, у межах інклюзивної освіти та раннього втручання. Його перевагою є максимальна узгодженість дій, а складністю – високі вимоги до професійної підготовки й командної культури фахівців.

Сімейно-орієнтований підхід у взаємодії фахівців доповнює будь-яку з моделей. Він передбачає активне залучення батьків до процесу мовленнєвого розвитку дитини та узгодження рекомендацій усіх фахівців із можливостями родини. У цьому підході вихователь виступає посередником між командою фахівців і сім'єю, допомагаючи батькам зрозуміти мовленнєві потреби дитини та шляхи їх підтримки в домашньому середовищі.

Підходи до взаємодії вихователя з логопедом, корекційним педагогом і психологом у розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку відрізняються ступенем інтеграції, розподілом відповідальності та глибиною співпраці. Вибір конкретного підходу залежить від потреб дитини, ресурсів закладу та рівня професійної підготовки команди, а найбільш ефективною є гнучка модель, що поєднує елементи різних підходів.

Тема 9. Особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови

Актуальність раннього іншомовного навчання. Дошкільний вік є сенситивним періодом для освоєння мови, оскільки діти засвоюють нові мовні форми природно і легко через слухання й імітацію. Раннє знайомство з іноземною сприяє не лише мовній компетентності, а й розвитку пам'яті, уваги, творчого мислення та міжкультурної компетентності дитини. У дітей виникає інтерес до іншомовного спілкування, що є базою для подальшого шкільного навчання та соціальної комунікації в глобальному середовищі.

Особливості мовної здатності дошкільників. Діти дошкільного віку мають: високу сенсорну чутливість до звуків іншомовної системи; здатність до неусвідомленого засвоєння лексичних одиниць через контекст; потребу в сенсорно-ігровому контексті для інтенсивного входження у мовленнєве середовище; обмежену здатність до абстрактного граматичного аналізу, тому навчання має бути комунікативно-ситуативним.

Основні цілі та практичне завдання навчання. Головні цілі: формувати сприйняття усної іншомовної мови; розвивати комунікативні навички у ситуативних контекстах; стимулювати мотивацію до аудіювання та говоріння; створити основу для подальшого вивчення мови в школі.

Практичне завдання в освітньому процесі: забезпечити іншомовне середовище та інтерактивність; використовувати ігри, пісні, казки, імітацію; розвивати навички реагування на іншомовні командні й ситуативні висловлювання; застосовувати комунікативні методи навчання.

Принципи організації іншомовного навчання у дошкільному віці. Комунікативна спрямованість: навчання через спілкування, а не через механічне заучування слів і правил. Ігрова діяльність: гра як провідний засіб для мотивації й практики мовлення.

Інтерактивність: залучення дітей до спільної діяльності, співу, дидактичних ігор. Розвиток позитивної мотивації: створення успішних досвідів використання мови у практичних ситуаціях. Візуалізація й сенсорні опори: використання зображень, рухів, музики для посилення значення мовних одиниць.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі				ус	у тому числі			
		л	практ	лаб	с.р.		л	сем	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОВЛЕННЕВО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ										
Тема 1. Сучасні уявлення про мовлення як психолінгвістичний феномен	12	2	2		8	12				12
Тема 2. Методологічні засади формування мовленнєво-комунікативної компетентності в дітей раннього та дошкільного віку (за державним стандартом дошкільної освіти)	16	2	4		10	12				12
Тема 3. Вікові особливості мовлення дітей від народження до 3 років. Розвиток розуміння мови, лепет, перші слова дітей від 3 місяців до 3 років	12	2	2		8	12				12
Разом за змістовим модулем 1	40	6	8		26	36				36
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДОШКІЛЬНИКІВ										
Тема 4. Методика та технології роботи над лексиконом дитини раннього та дошкільного віку	14	2	4		8	18	2	4		12
Тема 5. Методика та технології роботи над граматичною правильністю мовлення дітей дошкільного віку	12	2	2		8	16	2	2		12
Тема 6. Методика та технології роботи формування зв'язного мовлення в дошкільників	14	4	4		6	16	2	4		10
Разом за змістовим модулем 2	40	8	10		22	50	6	10		34
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЕВО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ										
Тема 7. Методи та етапи діагностики мовлення дітей раннього та дошкільного віку	14	2	4		8	12				12
Тема 8. Співпраця вихователя закладу дошкільної освіти з фахівцями: логопед, спеціальний педагог, психолог	14	2	4		8	12				12
Тема 9. Особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови	12	2	2		8	10				10
Разом за змістовим модулем 3	40	6	10		24	34				34
Усього	120	20	28		72	120	6	10		104

5. Перелік тем і зміст семінарських занять

N	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета	К - С Т Ь	ПРН
1	<p>Тема 1. Сучасні уявлення про мовлення як психолінгвістичний феномен.</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Шлях висловлювання»</i> Здобувачі отримують опис ситуації (дитина хоче щось повідомити, але мовлення фрагментарне). Потрібно: відтворити етапи породження мовлення дитини; визначити, на якому етапі виникають труднощі; запропонувати педагогічну підтримку.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Мова ≠ мовлення ≠ комунікація»</i> У малих групах здобувачі аналізують приклади з практики ЗДО та визначають: де порушення мовної системи; де – мовленнєвого процесу; де – комунікації.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Очима дитини»</i> Здобувачі створюють короткий опис ситуації з позиції дошкільника (“Я хочу розповісти, але...”), а потім аналізують: психолінгвістичні причини мовленнєвих труднощів; помилки дорослих у спілкуванні.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Переклади методу»</i> Здобувачі отримують традиційну вправу (“повтори”, “назви правильно”) і переформатовують її у: мовленнєву ситуацію; діалог; ігрову взаємодію.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Вихователь як мовленнєвий партнер»</i> Рольова гра: студент – вихователь, інший – дитина з мовленнєвими труднощами. Завдання – побудувати діалог без виправлень, але з підтримкою смислу.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Скласти порівняльну таблицю, самостійно визначивши критерії порівняння: лінгвістичний та психолінгвістичний підхід до мовлення. Проаналізувати мовленнєвої ситуації з практики (відео / опис). 	<p>Сформувати цілісне розуміння мовлення як психолінгвістичного феномену; показати сучасні моделі породження/сприймання мовлення та їх значення для методики розвитку мовлення дітей раннього й дошкільного віку.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати мовленнєві явища (на прикладах дитячого мовлення), встановлювати зв'язок між психолінгвістичними механізмами та педагогічними діями.</p> <p>Сформувати відповідальне ставлення до мовленнєвого розвитку дитини, етичність мовленнєвої взаємодії, культуру професійного педагогічного спілкування.</p>	2	<p>ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК1, ЗК3 ФК1, ФК2 РН1, РН3</p> <p>ЗК3, ЗК5 ФК1, ФК7 РН2, РН5</p> <p>ЗК2, ЗК6 ФК2, ФК3 РН3, РН4, РН8</p> <p>ЗК3, ЗК4, ЗК5 ФК3, ФК6 РН4, РН7</p>

	<p>3. Написати есе: «Чому мовлення не формується без комунікації?».</p> <p>4. Дібрати приклади педагогічних помилок оцінки мовлення дитини з психолінгвістичної позиції.</p> <p>5. Саморефлексія: «Як моє мовлення впливає на мовлення дитини?».</p>		
2	<p>Тема 2. Методологічні засади формування мовленнєво-комунікативної компетентності в дітей раннього та дошкільного віку (за державним стандартом дошкільної освіти)</p> <p><i>Практичне завдання 1. Мікропроект “Мовленнєва рутинна дія”: розробити 3 рутини (приймання дітей/обід/прогулянка) з конкретними репліками педагога, відкритими питаннями й цілями (лексикон/граматика/діалог).</i></p> <p><i>Практичне завдання 2. Кейс “Дитина мало говорить”:</i> за описом (вік, поведінка, розуміння звернення) запропонувати 5 кроків педагогічної підтримки + варіанти взаємодії з батьками.</p> <p><i>Практичне завдання 3. Конструктор гри:</i> скласти сюжетно-рольову гру (10–12 хв) з “мовленнєвими ролями” (хто що має сказати) та картками-підказками для диференціації.</p> <p><i>Практичне завдання 4. Діалогічне читання:</i> підібрати книжку й скласти 10 запитань: 3 на називання/опис, 3 на причинно-наслідкові зв'язки, 2 на емоції персонажів, 2 на прогнозування.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити мовленнєву компетентність та її складники за державним стандартом дошкільної освіти (2024 р.)? 2. Чим відрізняється «навчання мовних одиниць» від формування компетентності «діяти мовленням у ситуації»? 3. Занотувати щонайменше 5 принципів формування мовленнєво-комунікативної компетентності та навести по одному прикладу реалізації кожного. 4. Які елементи роблять середовище «мовленнєво насиченим» і як це пов'язано з КС-18 (Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, 	<p>Сформувати в здобувачів цілісне розуміння методологічних підходів і принципів формування мовленнєво-комунікативної компетентності дітей 0–6(7) років та вміння обґрунтовано добирати методи/прийоми з урахуванням віку, індивідуальних відмінностей і освітнього середовища. Розкрити сутність методології лінгводидактики дошкільця: підходи, принципи, закономірності; пояснити структуру мовленнєво-комунікативної компетентності та логіку її формування відповідно до державного стандарту. Розвинути вміння аналізувати мовленнєві ситуації, планувати мовленнєве збагачення повсякденних режимних моментів; сформувати навички мікро-проектування «мовленнєво насиченого середовища».</p>	<p>4</p> <p>ЗК1, ЗК3 ФК1, ФК2 РН1, РН3</p> <p>ЗК3, ЗК5 ФК1, ФК7 РН2, РН5</p> <p>ЗК2, ЗК6 ФК2, ФК3 РН3, РН4, РН8</p> <p>ЗК3, ЗК4, ЗК5 ФК3, ФК6 РН4, РН7</p>

	галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта?»). 5. Які мінімальні дані моніторингу достатні, щоб ухвалити педагогічне рішення (що змінити в середовищі/взаємодії/завданнях)?		
3	<p>Тема 3. Вікові особливості мовлення дітей від народження до 3 років. Розвиток розуміння мови, лепет, перші слова дітей від 3 місяців до 3 років</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Мовлення без слів»</i> Проаналізувати відеофрагмент/опис поведінки немовляти та визначити, які передмовленнєві форми спостерігаються і що вони «повідомляють» дорослому.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Що дитина вже розуміє?»</i> На основі вікового кейсу скласти перелік мовних звернень, які дитина вже здатна зрозуміти, та приклади педагогічної взаємодії.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Одне слово – сто значень»</i> Проаналізувати приклади перших слів дітей і визначити їхні можливі комунікативні значення.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Говорить дорослий»</i> Трансформувати «доросле» мовлення у мовлення, адекватне дитині 1–2 років (інтонація, лексика, темп).</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Скласти таблицю вікових мовленнєвих досягнень (0–3 роки). Аналіз типових помилок дорослих у спілкуванні з немовлятами. Міні-есе: «Чому мовлення починається з розуміння». Спостереження (реальне або змодельоване) за мовленнєвою поведінкою дитини раннього віку. Рефлексія: які мовленнєві стратегії дорослого є підтримувальними. 	Сформувати в здобувачів цілісне розуміння вікової динаміки домовленнєвого та мовленнєвого розвитку (3 міс.–3 роки) і готовність застосувати знання для педагогічної підтримки мовлення в умовах ЗДО/ранніх груп і в партнерстві з родиною. Пояснити перехід від домовленнєвих форм (погляд, вокалізації, жести) до слів і фраз; описати вікові орієнтири комунікація/розуміння/вираження) у проміжках 3–6, 6–9, 9–12, 12–18, 18–24, 24–36 міс.; визначити типові «червоні прапорці» (ризики затримки мовлення) та алгоритм дій педагога; спроектувати 10-хвилинну мовленнєву взаємодію в рутині або грі для конкретного віку.	2 ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК4 РН2, РН6 ЗК2, ЗК3 ФК1, ФК2 РН1, РН3 ЗК1, ЗК3 ФК1 РН2 ЗК3, ЗК5 ФК3, ФК5 РН4, РН5

4	<p>Тема 4. Методика та технології роботи над лексиконом дитини раннього та дошкільного віку</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Слово живе чи мертво?»</i></p> <p>Студентам пропонується перелік слів (наприклад: <i>парасолька, шорсткий, чекати, радіти, важкий</i>).</p> <p>Завдання – визначити: які з них є «живими» для конкретного віку; які потребують семантизації; у якій діяльності слово стане активним.</p> <p>Результат для студента: усвідомлення, що слово входить у лексикон через дію, досвід і потребу, а не через пояснення.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Алгоритм лексичної роботи в гії»</i></p> <p>На прикладі одного слова або тематичної групи (наприклад, <i>посуг, одяг, емоції</i>) здобувачі вибудовують алгоритм роботи: добір цільових слів; семантизація; вправлення; перенесення в спонтанне мовлення.</p> <p>Результат для студента: розуміння, що лексична робота – процес, а не одноразовий прийом.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Одна дія – п'ять слів»</i></p> <p>Здобувачі отримують просту дію (наприклад, <i>миття рук, одягання, приготування до прогулянки</i>) і мають: дібрати слова різних частин мови; продумати репліки вихователя; визначити вік дитини.</p> <p>Результат для студента: усвідомлення, що лексикон збагачується у побутових ситуаціях, а не лише на заняттях.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Пасивне ≠ активне»</i></p> <p>На основі опису дитини (кейсу) здобувачі: розмежовують пасивний і активний лексикон; визначають, що дитина <i>розуміє, але ще не вживає</i>; пропонують педагогічні кроки для активізації.</p> <p>Результат для студента: поняття тривоги щодо «дитина не говорить» і формування грамотної педагогічної позиції.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Антилексичне заняття»</i></p> <p>Здобувачі аналізують приклад заняття, побудованого як заучування слів, і: визначають методичні помилки; трансформують його у діяльнісне, ігрове, мовленнєве.</p>	<p>Сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про методичні підходи до розвитку лексикону та формування граматичної правильності мовлення дошкільників; навчити добирати прийоми й проєктувати мовленнєві ситуації у грі, читанні та рутині для приросту лексикону.</p> <p>Пояснювати закономірності приросту пасивного й активного лексикону та становлення граматичної системи в дошкільному віці; розрізняти типові лексичні труднощі та добирати педагогічно доцільні способи реагування; конструювати лексичні мікроцілі (слово–значення–вживання); планувати фрагменти освітньої діяльності з вбудованими прийомами збагачення лексикону; розробляти дидактичні матеріали й чек-лист спостереження для оцінювання динаміки лексичного компонента.</p>	<p>4</p> <p>ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК2 РН2, РН3</p> <p>ЗК1, ЗК2 ФК2, ФК3 РН3, РН4</p> <p>ЗК2, ЗК3 ФК3, ФК5 РН4, РН5</p> <p>ЗК1, ЗК6 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК1, ЗК5,</p>
---	---	--	---

	<p>Результат для студента Формування критичного методичного мислення.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти таблицю «Цільові слова тижня» (тема – слова – дії – можливі репліки вихователя – вік). 2. Міні-есе «Чому знати слово – це більше, ніж уміти його повторити». 3. Спостереження / відеокейс Описати, як дорослий (вихователь/батьки) збагачують або гальмують лексикон дитини. 4. Складання мовленнєвого середовища Перелік предметів, ігор і ситуацій, які «працюють» на лексику в групі. 5. Рефлексивне завдання «Які слова з мого дитинства були «живими» і чому». 		<p>ЗК6 ФК2, ФК3 РН3, РН8</p>
5	<p>Тема 5. Методика та технології роботи над граматичною правильністю мовлення дітей дошкільного віку</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Почути граматику в живому мовленні»</i></p> <p>Студентам пропонується фрагмент автентичного мовлення дитини (опис ситуації або короткий діалог). Необхідно: визначити граматичні особливості мовлення дитини (відмінювання, узгодження, форми множини тощо); відокремити вікові закономірності від потенційних труднощів; запропонувати педагогічно коректну реакцію вихователя.</p> <p>Робота в малих групах → колективне обговорення.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «ГраMATика без правил»</i></p> <p>Здобувачі отримують побутову або ігрову ситуацію (прогулянка, сюжетно-рольова гра, прийом їжі). Потрібно: визначити, які граматичні структури природно «працюють» у цій ситуації; скласти 3–4 мовленнєві репліки вихователя, які м'яко моделюють правильні форми.</p> <p>Акцент: жодних термінів «відмінок», «рід», «число» – тільки мовленнєві зразки.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Антиприклад: так робити не варто»</i></p>	<p>Сформувати в здобувачів освіти здатність усвідомлено планувати, реалізовувати та аналізувати педагогічну роботу над граматичною правильністю мовлення дітей дошкільного віку в природних для дитини видах діяльності (гра, спілкування, побут), без формалізму, заучування та медикалізації, відповідно державного стандарту дошкільної освіти.</p>	<p>2</p> <p>ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК2, ЗК3 ФК2, ФК3 РН3, РН4</p>

<p>Здобувачі аналізують опис помилкової педагогічної ситуації (виправлення дитини, вимога повторити, ізольовані вправи). Потрібно: назвати методичну помилку; пояснити, чому вона неефективна або шкідлива; запропонувати альтернативний педагогічний варіант.</p> <p>Формат: індивідуально → обговорення в колі.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Граматична норма та віковий варіант»</i></p> <p>Здобувачі працюють з таблицею «норма – варіант норми – ризик»: визначають вікову доцільність граматичних форм; обґрунтовують, чи потребує ситуація педагогічного втручання; пропонують підтримувальні дії вихователя.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Спроектуй мовленнєво збагачене середовище»</i></p> <p>Здобувачі створюють фрагмент мовленнєво збагаченого середовища ЗДО, яке сприяє граматичному розвитку: ігрові матеріали; типові репліки дорослого; ситуації повторюваного мовлення.</p> <p>Формат: міні-проєкт + презентація.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати джерела з теми та скласти короткий конспект: «Граматична правильність мовлення як показник мовленнєвої компетентності дошкільника». 2. Спостереження (моделювання): описати уявну педагогічну ситуацію і відповісти: які граматичні форми використовує дитина; як би реагував вихователь. 3. Порівняти: граматичну роботу на занятті; граматичну роботу у вільній грі. Зробити висновок: що ефективніше і чому. 4. Скласти 5 “золотих реплік вихователя”, які підтримують граматично правильне мовлення дітей певного віку. 5. Написати коротку рефлексію: «Чому граматичну правильність мовлення не можна формувати в дитини через виправлення». 		<p>ЗК1, ЗК5 ФК1, ФК7 РН1, РН8</p> <p>ЗК1, ЗК6 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК4, ЗК6 ФК3, ФК5 РН4, РН5</p>
---	--	---

6	<p>Тема 6. Методика та технології роботи формування зв'язного мовлення дошкільників</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Чи є тут зв'язність?»</i> Здобувачі отримують короткий зразок висловлювання дитини (опис події, картинка, власного досвіду). Потрібно: визначити, які ознаки зв'язного мовлення присутні (послідовність, смислова завершеність, логічні зв'язки); встановити, що є віковою нормою, а що потребує педагогічної підтримки; запропонувати одну-дві репліки вихователя, які допоможуть розгорнути висловлювання. Формат: робота в парах → загальне обговорення.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Розмова, яка вчить говорити»</i> На основі запропонованої ситуації (гра, прогулянка, спільне читання) здобувачі: визначають, які типи запитань сприяють діалогу; складають мікро-діалог “вихователь – дитина”, у якому дорослий не домінує, а підтримує мовлення дитини; аналізують, які репліки стимулюють зв'язність. Акцент: не “розпитування”, а спільне мовленнєве проживання ситуації.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Антиприклад: коли розповідь не вдалася»</i> Здобувачі аналізують опис ситуації, де: вихователь перебиває; виправляє кожну помилку; задає закриті запитання. Потрібно: назвати методичні помилки; пояснити, як вони впливають на зв'язне мовлення дитини; запропонувати альтернативну модель поведінки вихователя.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Одна подія – різні види розповіді»</i> На основі однієї події (наприклад, “прогулянка в парку”) здобувачі: моделюють коротку розповідь молодшого, середнього і старшого дошкільника; визначають, як змінюється структура висловлювання з віком; формулюють педагогічні завдання для кожного віку.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Спроектуй умови для зв'язного мовлення»</i> Міні-проект: здобувачі створюють фрагмент мовленнєво-комунікативного середовища ЗДО, яке стимулює: діалог; самостійні розповіді; спільне обговорення подій.</p>	<p>Сформувати у здобувачів методичну готовність створювати психолого-педагогічні умови для розвитку зв'язного мовлення дошкільників та добирати ефективні технології (розповідання, переказ, діалогічне читання, рольова гра, мовленнєве середовище). Уточнити поняття зв'язного мовлення та критерії його сформованості у дошкільників; розкрити психологічні передумови (мислення, пам'ять, уява, емоції, мотивація, довільність) і педагогічні чинники (взаємодія, середовище, методи); показати доказово підтримані підходи: інтерактивне/діалогічне читання, навчання наративу (структура історії), розповідання й рольова гра.</p>	<p>4</p> <p>ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК3, ЗК5 ФК2, ФК3 РН3, РН4</p> <p>ЗК1, ЗК5 ФК1, ФК7 РН1, РН8</p> <p>ЗК1, ЗК6 ФК1, ФК3 РН2, РН4</p> <p>ЗК4, ЗК6 ФК5, ФК7 РН5, РН7</p>
---	--	--	--

	<p>Обов'язково зазначити: роль дорослого; типові мовленнєві ситуації; очікувані мовленнєві прояви дітей.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i> Теоретичне опрацювання: підготувати короткий огляд: «Зв'язне мовлення як інтегрований показник мовленнєвого розвитку дошкільника». Аналітичне завдання: порівняти: переказ; творчу розповідь; опис за картиною. Зробити висновок: які мовленнєві вміння формуються в кожному випадку. Практичний кейс: описати 3 педагогічні репліки, які: допомагають дитині продовжити розповідь; не підміняють її мовлення мовленням дорослого. Методична рефлексія: написати коротке есе: «Чому зв'язне мовлення не формується за інструкцією». Самоосвітнє завдання: проаналізувати відеофрагмент / опис заняття та відповіді: чи були створені умови для зв'язного мовлення; що можна було б змінити.</p>		
7	<p>Тема 7. Методи та етапи діагностики мовлення дітей раннього та дошкільного віку</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Розклади по полицках: що це було?»</i> Студентам пропонується 6 коротких описів ситуацій (спостереження, гра, бесіда, навчальне заняття, корекційна вправа, тестове завдання). Потрібно визначити: це діагностика / навчання / корекція / спостереження без діагностичної мети; обґрунтувати відповідь. Формує: професійне розрізнення понять. <i>Практичне завдання 2. «Етап за етапом».</i> Здобувачі отримують «перемішаний» перелік дій вихователя (спостереження, формулювання мети, добір методів, інтерпретація результатів, фіксація, планування подальшої роботи). Завдання: вибудувати етапи діагностики мовлення у логічній послідовності; пояснити, чому саме так, а не інакше. <i>Практичне завдання 3. «Діагностика без шкоди».</i> Аналіз кейсів, у яких діагностика:</p>	<p>Сформувати у здобувачів здатність планувати, здійснювати та інтерпретувати педагогічну діагностику мовлення дітей раннього й дошкільного віку, дотримуючись вікової доцільності, етичності, ненав'язливості та відмінності діагностики від навчання і корекції.</p>	<p>4</p> <p>ЗК2 ФК5 ПР6</p> <p>ЗК1 ФК4 ПР4</p> <p>ЗК3</p>

<p>викликає тривогу; порушує природність мовлення; є надмірно формалізованою. Здобувачі мають: виявити методичну помилку; запропонувати етичну та педагогічно коректну альтернативу.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Метод під вік».</i> Кожна група отримує вік дитини: ранній вік (2–3 роки); молодший; середній; старший дошкільний. Потрібно: дібрати 2–3 доцільні методи діагностики мовлення; обґрунтувати, чому інші методи недоцільні.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Мовленнєвий портрет дитини».</i> На основі короткого опису мовленнєвої поведінки дитини здобувачі: визначають, які аспекти мовлення потребують діагностики; формулюють діагностичну мету; пропонують мінімальний діагностичний інструментарій (без тестоманії).</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти таблицю «Метод діагностики – вік дитини – що саме діагностується». 2. Порівняльний аналіз: педагогічна діагностика мовлення та логопедичне обстеження (мета, суб'єкт, умови, наслідки). 3. Міні-есе (1 стор.): «Чому діагностика мовлення не може бути нейтральною для дитини?». 4. Аналіз відеофрагмента (або опису ситуації). Визначити: чи є в діях вихователя діагностична мета; які методи використано; що можна вдосконалити. 5. Рефлексивне завдання: «Яких помилок у діагностиці мовлення я, як майбутній вихователь, маю уникати?». 		<p>ФК6 ПР7</p> <p>ЗК4 ФК5 ПР5</p> <p>ЗК6 ФК7 ПР9</p>
---	--	--

8	<p>Тема 8. Співпраця вихователя закладу дошкільної освіти з фахівцями: логопед, спеціальний педагог, психолог.</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Хто за що відповідає?».</i> Здобувачі отримують перелік ситуацій (наприклад: дитина не підтримує діалог; плутає відмінки; не вступає в контакт із ровесниками). Потрібно визначити: коло відповідальності вихователя; коли й навіщо залучається логопед; роль психолога / спеціального педагога. Очікуваний результат: уміння розмежовувати професійні ролі без «скидання відповідальності».</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Мова без ярликів».</i> Здобувачі трансформують некоректні формулювання: «у дитини мовленнєва проблема», «це логопедичний випадок» у педагогічно коректні висловлювання для професійної комунікації. Очікуваний результат: формування етичного мовлення вихователя.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Один день – три фахівці».</i> На основі опису одного дня дитини здобувачі визначають: які мовленнєві прояви фіксує вихователь; що важливо для логопеда; які сигнали бачить психолог. Очікуваний результат: розуміння комплексного погляду на дитину.</p> <p><i>Практичне завдання 4 «Запит без діагнозу».</i> Скласти письмовий професійний запит вихователя до логопеда / психолога: без медичних термінів; з опорою на спостереження; з чіткою педагогічною метою. Очікуваний результат: формування навички міжфахової комунікації.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Командне рішення».</i> У мінігрупах здобувачі розробляють спільні дії вихователя + логопеда + психолога для конкретної дитини (без складання індивідуальної програми, а на рівні щоденної практики). Очікуваний результат: усвідомлення командного підходу як ресурсу, а не формальності.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i> Аналітичне завдання: проаналізувати, які мовленнєві труднощі може і повинен помічати вихователь без участі вузьких фахівців. Рефлексивне завдання: написати коротке есе: «Межі моєї професійної відповідальності як вихователя».</p>	<p>Сформувати у здобувачів здатність професійно, етично та результативно взаємодіяти з фахівцями психолого-педагогічного супроводу (логопедом, спеціальним педагогом, психологом) з метою підтримки мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку без підміни ролей і без медикалізації.</p>	<p>4</p> <p>ЗК1, ЗК2, ЗК4 ФК1, ФК4, ФК7 РН2, РН6</p> <p>ЗК3, ЗК5 ФК6, ФК7 РН1, РН7</p> <p>ЗК1, ЗК4 ФК1, ФК4 РН2, РН6</p> <p>ЗК2, ЗК3 ФК4, ФК6 РН6, РН7</p> <p>ЗК4, ЗК6 ФК3, ФК5, ФК7 РН4, РН5, РН8</p>
---	---	---	--

	<p>Практико-орієнтоване завдання: скласти чек-лист спостереження мовлення дитини для передачі фахівцю.</p> <p>Комунікативне завдання: підготувати приклади фраз вихователя для розмови з батьками про залучення фахівців (без тривожних маркерів).</p> <p>Порівняльне завдання: порівняти функції вихователя та логопеда у формуванні мовлення дитини дошкільного віку.</p>		
9	<p>Тема 9. Особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови</p> <p><i>Практичне завдання 1. «Міні-заняття у гри».</i> Студенти створюють 5-хвилинну інтерактивну гру з новою лексикою англійською/іншою мовою. Мета: зацікавити дітей, стимулювати повторення слів через дію.</p> <p><i>Практичне завдання 2. «Мовленнєвий ланцюжок».</i> Створити вправу на повторення фраз із минулого заняття, додаючи елементи нової лексики. Мета: формування активного лексику та автоматизація простих речень.</p> <p><i>Практичне завдання 3. «Сторітелінг для малюків».</i> Студенти складають коротку історію англійською (3–4 речення) та демонструють її за допомогою іграшок/плакатів. Мета: розвиток зв'язного мовлення та комунікаційних навичок у іноземній мові.</p> <p><i>Практичне завдання 4. «Пісня та рух».</i> Студенти розробляють короткий музично-руховий блок для засвоєння нової лексики. Мета: інтеграція ритму, руху та мови для легкого запам'ятовування.</p> <p><i>Практичне завдання 5. «Рольові міні-сцени».</i> Студенти моделюють діалог у ігровій ситуації: кафе, крамниця, зоопарк. Мета: розвиток діалогічної компетентності та соціальної комунікації іноземною мовою.</p> <p><i>Завдання для самостійної роботи студента</i></p> <p>1. Аналіз занять. Переглянути відео занять іноземної мови для дошкільнят та скласти таблицю: прийоми залучення дітей;</p>	<p>Сформувати у студентів здатність планувати та реалізовувати комунікативні та ігрові ситуації для навчання дітей дошкільного віку іноземної мови, враховуючи вікові особливості, мотивацію та природне засвоєння лексики й фраз.</p>	<p>2</p> <p>ЗК1, ЗК2, ЗК4 ФК2, ФК3, ФК5 РН3, РН4, РН5</p> <p>ЗК1, ЗК2 ФК1, ФК3, ФК5 РН2, РН3, РН4</p> <p>ЗК1, ЗК3 ФК1, ФК3, ФК5 РН2, РН4, РН5</p> <p>ЗК2, ЗК4 ФК2, ФК3, ФК5 РН3, РН4</p> <p>ЗК3, ЗК4 ФК2, ФК3, ФК5, ФК6 РН3, РН4, РН7</p>

<p>інтерактивні методи; адаптація лексики за віком.</p> <p>2. Рефлексивне практичне завдання. Написати коротке есе: «Як забезпечити природне засвоєння іноземної мови в дошкільному віці».</p> <p>3. Практико-орієнтоване практичне завдання. Розробити календарний план 2–3 міні-занять для однієї вікової групи (молодший / середній / старший дошкільний вік).</p> <p>4. Комунікативне практичне завдання. Скласти словничок-підказку для вихователя, де англійські слова поєднані з дією, жестом або піснею.</p> <p>5. Порівняльне практичне завдання. Проаналізувати два підходи: Total Physical Response (TPR) та Storytelling – переваги, обмеження, вікова актуальність.</p>		
--	--	--

6. Перелік тем і зміст лабораторних занять (не передбачено програмою)

7. Самостійна робота

№	Зміст роботи	К-сть годин
1.	Підготовка до лекційних занять	10
2.	Підготовка до семінарських занять	40
3.	Підготовка до іспиту	12
4.	Виконання індивідуальних завдань	10
Разом		72

Індивідуальні завдання.

Завдання до ІНДЗ (індивідуального навчально-дослідницького проєкту)

Форма виконання: індивідуально.

Формат апробації: симуляційно (відеокейси та/або рольові сценки у групі ЗВО)

Обсяг ІНДЗ: 8–12 стор. основного тексту + додатки (за потреби)

1. Мета ІНДЗ (проєкту)

Сформувати здатність здобувача освіти проєктувати, методично обґрунтовувати та симуляційно апробувати освітні впливи (мікро-втручання) для розвитку мовленнєво-комунікативних компетентностей дітей дошкільного віку на основі спостереження, аналізу комунікативних ситуацій та застосування мовленнєвих опор.

2. Передумови виконання

Здобувач освіти має: опанувати базові знання з вікової психології та педагогіки дошкільного віку; володіти елементарними навичками педагогічного спостереження та опису поведінки; знати структуру мовленнєвого розвитку дошкільника (лексикон, граматики, зв'язне мовлення, діалог, етикетні формули); мати навички роботи з науковими джерелами (пошук, конспектування, посилання).

3. Завдання ІНДЗ (проєкту)

Здобувач освіти виконує: постановку проблеми, мети, 3–5 дослідницьких запитань; обґрунтування вікового фокусу (одна вікова категорія як базова); міні-огляд 5–8 джерел і виокремлення ідей для методичного дизайну; розроблення/адаптацію інструмента спостереження (чек-аркуш /рубрики); симуляційний pre-test (відеокейс/сценка) та визначення 2–3 суб'єктів спостереження; створення методичного продукту: комунікативні місії + фрази-скрипти + сценарій мікро-втручання; симуляційний post-test і порівняння «до/після»; висновки та рекомендації, зокрема варіанти адаптації (вікової та інклюзивної).

4. Етапи виконання (календар-логіка)

Етап 1. Проєктувальний (аналітичний): тема, проблема, мета, запитання, джерела.

Етап 2. Діагностичний (pre-test): чек-аркуш, відеокейс/сценка, первинні результати, суб'єкти.

Етап 3. Дизайнерський: місії, скрипти, правила, матеріали, план мікро-втручання.

Етап 4. Апробаційний (post-test): мікро-втручання, повторне вимірювання.

Етап 5. Аналітико-узагальнювальний: аналіз, висновки, оформлення звіту й презентації.

5. Терміни здачі (рекомендований графік для семестру)

Тиждень 1: затвердження теми, мети, запитань, вікового фокусу (1 стор.).

Тиждень 2: міні-огляд джерел (5–8 позицій) + «карта компетентності» (чернетка).

Тиждень 3: чек-аркуш + опис відеокейсу/сценки + результати pre-test.

Тиждень 4: пакет методичного продукту (місії + скрипти + сценарій мікро-втручання).

Тиждень 5: post-test + порівняння «до/після» (таблиця/діаграма).

Тиждень 6: фінальний звіт + презентація / постер.

«Кінцевий дедлайн» - не пізніше останнього тижня навчальних занять (або за 7 днів до іспиту) завантажити до MOODLE.

6. Форма захисту ІНДЗ (проєкту)

Публічний захист: 5–7 хв доповідь + 3 хв відповіді на запитання; залік за матеріалами: подання звіту та презентації, коротка співбесіда (2–3 запитання).

7. Обсяг і формат подання

Звіт: 8–10 стор. (А4), шрифт 14, інтервал 1,0; структурований за розділами.

Додатки: чек-аркуш(и) pre/post, картки місії, банк фраз, сценарії реплік «до/після», посилання/QR на відео (за потреби).

Презентація/постер: 5–7 слайдів або А3.

8. Структура звіту (обов'язкова)

титульна сторінка;

вступ (актуальність, проблема, мета, завдання, віковий фокус);

теоретико-методична основа (огляд джерел → як застосовано);

діагностичний інструментарій (індикатори, шкала, умови спостереження);

опис кейсу pre-test + результати;

методичний продукт (місії + сценарій мікро-втручання);

обговорення, обмеження симуляції, рекомендації;

висновки; список джерел; додатки.

9. Критерії оцінювання (10 балів)

постановка проблеми, мети, завдань – 2

теоретико-методична основа – 2

діагностичний інструментарій – 2

методичний продукт (матеріали), аналіз даних і висновки – 2

оформлення та захист – 2

10. Компетентності та програмні результати навчання

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері дошкільної освіти із застосуванням теорій та методів розвитку мовлення і комунікації.

Загальні компетентності (ЗК): здатність до пошуку, критичного аналізу та синтезу інформації з фахових джерел; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність працювати автономно та відповідально; здатність до ефективної комунікації державною мовою (усно/письмово); здатність до креативного мислення та проєктування освітніх рішень; здатність до рефлексії, самооцінювання та самовдосконалення.

Фахові компетентності (ФК): здатність планувати й реалізовувати методичний супровід мовленнєво-комунікативного розвитку дошкільників; здатність добирати та конструювати методи/прийоми/засоби розвитку діалогічного і зв'язного мовлення; здатність організовувати комунікативно насичене освітнє середовище та взаємодію дітей; здатність здійснювати педагогічне спостереження, фіксацію та інтерпретацію проявів мовлення і комунікації; здатність проєктувати й адаптувати освітні впливи з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей (у т.ч. інклюзія).

Програмні результати навчання (ПРН): аналізувати наукові й методичні джерела та обґрунтовувати вибір методик; проєктувати та описувати методичний продукт для розвитку комунікації і мовлення дошкільників; застосовувати інструменти педагогічного спостереження (чек-аркуш/рубрику) й інтерпретувати результати; моделювати (симуляційно) педагогічні ситуації та обирати адекватні мовленнєві опори; формулювати практичні рекомендації; презентувати результати проєкту у письмовій та усній формах.

11. Академічна доброчесність і етика: дотримання правил цитування та посилань; самостійність виконання ІНДЗ; етичне використання відео (перевага постановочним кейсам без персональних даних).

9. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні; пояснювально-ілюстративні, інструктивно-репродуктивні, проблемно-пошукові; методи розвитку критичного мислення; методи розвитку творчих здібностей; метод розв'язування освітніх ситуацій (кейс-стаді); методи розв'язання дискусійних питань; навчальне проєктування; партисипативні методи навчання (робота в парах, малих групах, «клас до гори дригом», ситуативне моделювання, занурення (імерсивність); дошка історій (сторітеллінг); методи фронтально-групової роботи), скаффолдінг (коучинг, картки-підказки), форсайт-гра (прогнозування), кінодидактика.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Методами оцінювання є усне і письмове опитування, виконання тестових завдань, захист проєктів й індивідуальних досліджень (ІНДЗ), самоаналіз й аналіз під час самооцінювання, взаємооцінювання, залік.

Додаткові бали поточної успішності нараховуються за результати навчання, отримані у неформальній та/або інформальній освіті (сертифікатні курси, участь у тренінгах, воркшопах з організації дошкільної освіти, створення освітнього продукту) – разом до 10 балів.

У разі, якщо загальна сума балів поточної успішності перевищує 50 балів під час розрахунку інтегральної успішності, враховується 50 балів.

Інтегральна оцінка визначається шляхом складання результатів поточного та підсумкового контролю та формується за шкалою оцінювання ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до Положення МДУ про організацію освітнього процесу (<http://surl.li/rhno>) (п. 5.1): «Система оцінювання успішності здобувачів вищої освіти (зарахування залікових кредитів) є стандартизованою та формалізованою (враховує

особливості шкали оцінки МДУ (100-бальна), національної («незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно») та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F)»:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів	Оцінка КТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	Залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання окремих видів навчальної діяльності сформовані відповідно до Положення про робочу програму навчальної дисципліни у МДУ (<http://surl.li/oswqu>):

Бали	Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (залік)
20-25	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
15-20	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
10-15	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
5-10	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
1-5	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.
0	- відсутність на заліку з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів										Іспит	Сума	
Види роботи	ЗМ 1			ЗМ 2			ЗМ 3					ІНДЗ
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
Аудит.	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
СРС	2	4	4	4	4	4	4	4	4			
Усього	6	8	8	8	8	8	8	8	8	10	20	100

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Комплекс методично-навчального забезпечення дисципліни, тести, методичні посібники, електронні ресурси.

14. Рекомендовані джерела інформації

Обов'язкова література

1. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К. : «Слово». 2009. 407 с.
2. Богуш А., Маліновська Н. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку. Вид. 2-ге. Київ : Слово. 2017. 392 с.
3. Богуш А.М. (2004). Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. К. : Видавничий Дім «Слово». 376 с.
4. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Начально-методичний посібник. Луганськ: Альма-матер. 2007. 496 с.
5. Гавриш Н. В., Васильєва С. А., Рагозіна В. В. Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку (навч.-метод. посібник, НАПН). ([Дигітальна бібліотека НАПН України](#))
6. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. А.М. Богуш. Друге видання, доповнене. К. : Видавничий Дім «Слово». 2011. 704 с.
7. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс (навч.-метод. посібник).
8. Крутій К. Л. Особливості засвоєння дитиною дошкільного віку основних закономірностей граматичної будови рідної мови / І. С. Деснова, О. М. Блашкова / Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2021. № 8 (346). С.16-28. DOI: 10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-16-28
9. Крутій К. Л. Стежинки у Всесвіт : комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛІПС” ЛТД, 2020. 244 с.
10. Крутій К. Л., Каплуновська О. М., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку “STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт”. Освітній напрям “Читання і письмо, або Мандрівка до Країни Слів”. – Запоріжжя : ТОВ “ЛІПС” ЛТД, 2020. 88 с.
11. Методика навчання дітей дошкільного віку іноземної мови – навчально-методичні матеріали Київського університету імені Бориса Грінченка (кілька видань). (elibrary.kubg.edu.ua)
12. Моніторинг розвитку мовлення в дошкільному віці – методичні рекомендації МОН України.
<https://mon.gov.ua/news/zmisti-ta-normy-monitoringu-rozvitku-movlennya-u-doshkilnomu-vici>

13. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. пос. Для студентів ВНЗ / Під ред. Л.О. Калмикової. – К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, вид-во «Фенікс», 2008. 235 с.
14. Стандарт вищої освіти України: спеціальність 012 «Дошкільна освіта», перший (бакалаврський) рівень (наказ МОН від 21.11.2019 № 1456).
15. Терлецька Л. Навчання іноземної мови дітей дошкільного віку: теоретико-методологічний аспект – принципи, вправи, умови результативності. (elibrary.kubg.edu.ua)
16. Трофаїла Н. Психолого-педагогічні основи навчання іноземної мови дітей дошкільного віку – аналіз цілей, задач і умов ефективності навчання. (journals.vnu.volyn.ua)

Додаткова література

1. Levelt W. J. M. *Speaking: From Intention to Articulation*. MIT Press, 1989. (direct.mit.edu)
2. Clark H. H. *Using Language*. Cambridge University Press, 1996. (Cambridge University Press & Assessment)
3. Cleave P. L. et al. The efficacy of recasts in language intervention: systematic review and meta-analysis. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 2015.
4. Collaborative Practices in Early Childhood Intervention – огляд мульти/інтер/трандисциплінарних моделей взаємодії фахівців. <https://eric.ed.gov/> (запит: early childhood intervention collaborative practices)
5. Interprofessional collaboration in speech-language pathology – междисциплінарні комунікації між педагогами й логопедами. <https://pubs.asha.org/> (шукати: interprofessional collaboration speech-language pathology)
6. Dowdall N. et al. Shared picture book reading interventions for child language development: systematic review and meta-analysis. *Child Development*, 2020.
7. Kruty K. Overcoming Communicative Deadadaptation of Speech Passive Children of Pre-School Age / Kruty Kateryna, Larysa Zdanevych. // *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць. Серія : Психологія. Переяслав-Хмельницький* : ФОРМ Домбровська Я.М. 2019. Вип. 26 (1). Web of Science Core Collection (ESCI) С.141-159. (<https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-1-141-159>
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211396974>)
8. Kruty K. Formation of Speech Activity in Older Preschool Children with Autistic Disorders / Bazyma, N., Zdanevych, L., Kruty, K., Tsehelnik, T., Popovych, O., Ivanova, V., & Cherepania, N. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2020. 11(3). P.p. 107-121. <https://doi.org/10.18662/brain/11.3/112> <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3228>
9. Kruty K. Formation of Speech Activity in Older Preschool Children with Autistic Disorders / Bazyma, N., Zdanevych, L., Kruty, K., Tsehelnik, T., Popovych, O., Ivanova, V., & Cherepania, N. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2020. 11(3). P.p. 107-121. <https://doi.org/10.18662/brain/11.3/112> <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3228>
10. Kruty K., Chorna H., Samsonova O., Kurinna A., Sorochynska O., & Desnova I. Genesis of Grammatical Structure of a Preschool Child Language./ *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14(1Sup1), 495-528. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/563>
11. Kruty K. Dysontogenesis and reduction of children's game: analysis, consequences, ways to solve problems / *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume I, May 27th, 2022. P. 415-425
<http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6827/5704>
12. Kruty K., Koval L., Vazhenina O., Desnova I., Zahnitko A., & Popovska O. Formation of Mastering Morphology Mechanisms and Word Formation in Children: Neuroscientific Research. *BRAIN*.

Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. 2022. № 13(4). P.p. 280-291.
<https://doi.org/10.18662/brain/13.4/388>

13. Kuhl P. K. *Early Language Learning and Literacy: Neuroscience...* (огляд), 2011. ([PMC](#))
14. MacArthur–Bates CDI (офіційний ресурс і технічний посібник/форми та вікові діапазони). (mb-cdi.stanford.edu) What Works Clearinghouse (IES). Dialogic Reading (Intervention Report).
15. Methods of Teaching a Foreign Language for Preschool Education – аналіз сучасних методів і прийомів раннього мовного навчання. (webofjournals.com)
16. Tomasello M. *Constructing a Language: A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Harvard University Press, 2003. (hup.harvard.edu)

15. Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до Кодексу академічної доброчесності Маріупольського державного університету <http://surl.li/oswmt> (пункт 3.4) за порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивченої навчальної дисципліни.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати думку здобувачів стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна та інформальна освіта. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається

навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно з Порядком визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті.

16. Загальна інформація про навчальну дисципліну

В.о. завідувача кафедри

Світлана МАКАРЕНКО

Гарант ОП

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. Krutiy', written over a faint rectangular box.

Катерина КРУТІЙ